

י"ל ע"י קרן תר"ג לזיכוי הרבנים
לשובת נשמת הרבני הנגיד הנכבד
הרה"ח ר' אריה (לייבל)
ברה"ח ר' יונה רובין ז"ל

בסייעתא דשמיא

תורה שיבת

הפצת ועידוד לימוד התורה הקדושה עם פירוש רש"י

פרשת וירא גיליון צ"ד - שנה ג' | מרחשוון תשפ"ו

פנינים מאירים
לשולחן השבת

פרד"ס התורה

פשט

לקראתם או אחריהם?

וַיֵּרָא וַיֶּרֶץ לְקִרְאָתָם מִפֶּתַח הָאֵהָל (בראשית יח, ב)

רש"י מפרש שכאשר המלאכים ראו שאברהם מצטער בחבשויותיו, התרחקו ממנו והלכו לדרכם, וכשראה אברהם שהם עוזבים אותו, רץ אחריהם להחזירם אליו.

נשאלת השאלה: אם כן, היה הכתוב צריך לומר וַיֶּרֶץ אַחֲרֵיהֶם, ולמה נאמר וַיֵּרָא לְקִרְאָתָם? תירוץ נפלא כותב בשפתי חכמים: ידועים דברי המדרש (ב"ר מח, ט) שבאהל אברהם היו ארבעה פתחים מארבע צדדים, במטרה שאורחים יכנסו מכל צד. והנה אברהם אבינו ישב באחד מפתחי האהל, למשל בצד דרום, ולכן כשראה שהם עוזבים אותו והולכים לדרכם, לכיוון מערב-צפון, מיהר אברהם ונכנס אל תוך האהל, ויצא מהפתח בצד השני, בצד צפון, ומשם הקדים אותם ורץ לקראתם!

רמז

התרת החגורה קודם אכילה

וְאַתָּה פֶּתַח לָחֶם (בראשית יח, ה)

רבינו הב"ח (או"ח סי' קנז) מביא את דברי הגמרא (שבת טז:): שקודם הסעודה צריך להתיר את החגורה. והוא מרמז זאת כאן בפסוק אַתָּה - ראשי תיבות למפרע: ה'תור' ח'גורה ק'ודם א'כילה. פת לחם - ראשי תיבות: פ'ת' ת'בוא ל'ידי ח'זלי מ'עיים. ובאותו סגנון כותב הגה"ק רבי יעקב חיים סופר זי"ע בספרו 'כף החיים', שאפשר לומר הרמז בתיבת וְאַתָּה - ראשי תיבות: ו'קודם א'כילה ק'שר ח'גורך ה'תר.

דרוש

העיסוק בחינוך הילדים

וְהָאֵמֶר הַמִּכְסָּה אֲנִי מֵאַבְרָהָם אֲשֶׁר אָנִי עֹשֶׂה וְגו' פ' יִדְעִיתִי לְמַעַן אֲשֶׁר יֵצֵא אֶת בְּנֵי וְאֶת בֵּיתוֹ אַחֲרָיו וְשִׁמְרוּ דִּבְרֵי ה' (בראשית יח, יז-יט)

את הקשר בין הפסוקים במבאר הגה"ק בעל חתם סופר זי"ע בספרו 'תורת משה': כדי לזכות לנבואה צריך אדם להכין עצמו, אבל אברהם אבינו לא הגיע או עדיין למדרגת נבואה, לא מפני שלא היה ראוי לכך, אלא שלא היה לו פנאי לייחד מחשבתו כהכנה לנבואה, משום שהוא היה עסוק כל היום עם בני ביתו לחנכם וללמדם דרך ה'. על כך אמר הש"ת 'המכסה אני מאברהם אשר אני עושה' - וכי ראוי שאברהם יפסיק את מדרגת הנבואה, והרי כי ידעתי למען אשר יצוה את בניו וגו' ושמרו דרך ה' - כלומר, הסיבה שאין לו זמן להכין עצמו לנבואה היא בגלל שהוא טרוד בחינוך בניו, ואין ראוי שהוא יפסיק מכן, אלא הוא יזכה לנבואה גם בלי להכנה הראויה.

סוד

הבשר והחלב - חסד וגבורה

וַיִּשָּׂא חֶמְקָהּ וַחֲלָב וְגַם הַבָּקָר אֲשֶׁר עָשָׂה וַיִּתֵּן לַפְּנִיָּה (בראשית יח, ח)

על השאלה הידועה כיצד נתן אברהם בשר וחלב יחידיו, אנו מוצאים תירוץ נפלא בספר 'אור עולם' להגה"ק רבי משה דוד וואלי זי"ע, תלמיד הרמח"ל, כי הנה על פי תורת הסוד ה'חלב' רומז על מידת החסד, וה'בשר' על מידת הגבורה.

והנה מבואר בגמרא (ב"מ פו:): ששלשה מלאכים אלו היו גבריאל מיכאל ורפאל, ומובא בזה"ק (וירא צח, ב בסתרי תורה) שגבריאל הוא מידת הגבורה, ומיכאל הוא מידת החסד. לכן הביא אברהם לפניו בשר וחלב, בשר - לגבריאל מידת הגבורה, וחלב - למיכאל מידת החסד, ולא חשש שיאכלו יחד בשר בחלב, כי ידע שכל אחד יאכל רק את המאכל הראוי לו כפי מידתו.

[ויתכן להוסיף, שלמלאך רפאל הביא אברהם רק פת לחם, על פי המובא בספרים שרפאל היא מידת 'תפארת', ומובא בספרים (מעשה רוקח, מסכת עירובין) ששתי אותיות ראשונות של 'תפארת' הם 'פת', כי פת רומז על תפארת].

יצחק והעקדה, סדום ואבימלך

נושאי הפרשה:

המלאכים אצל אברהם • תפילות להצלת סדום • המלאכים בבית לוט • הפיכת סדום • שרה בבית אבימלך • לידת יצחק • גירוש הגר וישמעאל • ברית עם אבימלך • העקידה • תולדות נחור.

פרשת וירא ממשכה לעסוק בפרקים ממסכת חיייו של אברהם אבינו, בלידת יצחק בנו וניסיון העקידה. ובמרכז הפרשה גם הפיכת סדום, ותפילות אברהם לביטול הגזירה.

א. מלאכים

כעבור שלשה ימים מאז שאברהם נימול, מגיע ה' לאוהלו לדרוש בשלומו. באמצע היום, כשהשמש קופחת בחוצות, שולח ה' אליו שלשה מלאכים בדמות ישמעאלים. מלאך אחד מבשר על לידת יצחק, השני בא לרפאותו, והשלישי להפוך את סדום.

ב. תפילות

היות וה' חיבב את אברהם, הוא הודיע לו על הגזירה שנגזרה להחריב את סדום. אברהם החל לבקש רחמים ושאל אולי יש בעיר צדיקים שבזכותם יינצלו הערים.

ג. לוט

ביום בו ביקרו המלאכים בבית אברהם, הם מגיעים לפנות ערב לבית לוט בסדום, והם מכים במכת עיוורון את בני העיר שנאספו סביב לבית על מנת לפגוע בהם. באישון ליל, בטרם הפיכת העיר, הם מצילים את לוט ומשפחתו, ובעודם בדרך מביטה אשתו לאחוריה, והיא הופכת לנציב מלח. המלאך נעתר לבקשת לוט, שלא להחריב את העיר צוער, ולוט ובנותיו מסתתרים במערה בצוער, שם נולדים עמון ומואב.

ד. חורבן

בעלות השחר, כשהשמש והירח נראים בשמים, המטיר ה' גפרית ואש על סדום ועמורה אדמה וצבויים. ארבעת ערים אלו ישבו על סלע אחד ענק, והמלאך הפך בבת אחת את כל הסלע, יחד עם כל יושבי הערים שנקברו תחת הסלע.

ה. אבימלך

לאחר מהפכת סדום, עבר אברהם לגור בארץ הנגב, וקבע את מגוריו בעיר 'גרר'. שם נלקחת שרה לבית אבימלך, משום שאברהם אמר שהיא אחותו. ה' מתגלה לאבימלך בחלום ומוזהירו להשיב את שרה בטרם ימות, ובבוקר הוא מחזיר את שרה בתוספת פיצוי כספי.

ו. פקידה

כשראה בת 90 ואברהם בן 100, הם זוכים להיפקד

בלידת יצחק בנם, והוא נימול על ידי אברהם כשהוא בן 8 ימים. בהגיעו לגיל שנתיים עורך אברהם משתה בהשתתפות גדולי הדור.

ז. גירוש

שרה, שחוששת מהשפעתו השלילית של ישמעאל על יצחק, מבקשת מאברהם לגרש אותו ואת הגר. בעודם בדרך, ישמעאל נוטה למות מצוימאון, המלאך מתגלה להגר, ומציל אותם על ידי גילוי באר מים, ומברך את ישמעאל שיהיה לעם גדול.

ח. ברית

לאחר שעבדי אברהם ואבימלך מתקוטטים אודות הבארות, אבימלך מבקש לזכות ברית לדורות עם אברהם, ואברהם מסכים לכך, לא לפני שהוא מוכיח אותו על הבאר שעבדיו גזלו ממנו.

לאחר מכן אברהם חוזר לבאר שבע, שם הוא מקים פונדק לאורחים, ומלמדם לברך על המזון.

ט. עקידה

כשיצחק בן 37 שנה, אומר ה' לאברהם להעלות אותו לקרבן עולה. טרם השחיטה מתגלה אליו מלאך ועוצר בעדו, ואברהם מקריב איל תמורת יצחק. אחר העקידה מתבשר אברהם שנולדו לאחיו נחור 12 בנים, ביניהם גם בתואל, ובאותו העת נולדה לבתואל בת - רבקה אמנו.

התורה וההפטרות

הקשר לפרשה: בפרשתנו אנו לומדים על בשורת המלאכים לאברהם 'כעת חיה ולשרה בן', ובהקשר לכך מפטירים בספר מלכים על בשורת אלישע לאשה השונמית 'כעת חיה את חובקת בן'.

מה מפטירים: מנהג האשכנזים: מלכים - ב' פרק ד', מפסוק א' עד פסוק ל"ז, ומסיימים במילים 'ותשא את בנה ותצא'. מנהג הספרדים: מפטירים רק עד פסוק כ"ג, ומסיימים במילים 'ותאמר שלום'.

הבטחה לאברהם שרש"י יצא מזרעו!

חיים של תורה

הרה"ק רבי יצחק אייזיק מזידיטשוב זי"ע אמר, שקיבל איש מפי איש, כי אברהם אבינו לא רצה להוריד את יצחק ממזבח העקידה, עד שהקב"ה הבטיח לו שיצא ממנו רש"י הקדוש!

(ספר עשרת זקנים)

אשת לוט

ותבט אשתו מאחרי ויהי נציב מלח
(בראשית יט, כז)

בפרשתנו אנו לומדים אודות אשתו של לוט שנענשה והפכה לגוש מלח, כפי שרש"י מפרש כאן 'במלח חטאה ובמלח לקתה'. אמר לה תני מעט מלח לאורחים הללו, אמרה לו, אף המנהג הרע הזה אתה בא להנהיג במקום הזה. אנו מוצאים כמה שיטות מה היתה שמה של אשת לוט:

- יש אומרים ששמה 'עדי' (פרקי דרבי אליעזר פכ"ה).
 - יש אומרים ששמה 'עירית' (כך הגירסא ברמב"ם וברוקח), בעל הטורים אף הוסיף כאן רמז על כך 'אשתו' בגימטריא 'היא עירית' [עם הכולל].
 - יש אומרים ששמה 'מלח' (ילקוט ראובני בשם ספר הפליאה דף לז).
- ויש לציין דבר חידוש המופיע כאן ב'תרגום ירושלמי' 'וְהָאִשְׁתָּא הָיָא קְיָיְמָא עֲמֻדָּא דְּמִלְחָא עַד זְמַן דְּתִיתִי תַּחְתָּי דְּיִיחִין מִתְּיָא, הֲרִי שְׁלַעְתִּיד לְבֹא בְּתַחֲתִית הַמְתִּים, עֲתִיד נְצִיב הַמִּלְחָ לְשׁוּב וּלְהַפּוּךְ לְאָדָם - הִיא אִשְׁתָּא לֹוט.

עיניים לראות

הבנת מילה
אחת בתורה

נין | אם תשקך לי וג'ני וג'ני (בראשית כא, כג)

'ה' יעזור שתזכה לראות הרבה נחת מכל הבנים, והנכדים, והנינים, עד מאה ועשרים שנה' - זו דוגמא אחת על השימוש הנעשה בימינו במילה 'נין' במשמעות של דור רביעי, דהיינו הבן של הנכד, ובלשון חז"ל: 'בן-בן-בנו.

אולם כאן בפסוק אנו לומדים שמדובר בשיבוש לשוני מוזר, כי בלשון הקודש פירוש המילה 'נין' הוא: 'בן!' כפי שהתרגום מפרש כאן: 'בן ובכר' ובכר פרי, וגם רש"י מפרש: 'עד כאן רחמי האב על הבן, וכוונתו עד הנכד, שהוא הדור שלישי, בלבד. ואילו הנצי"ב בהעמק-דבר מפרש: 'נין משמעו בן המנהג מלכותו אחריו, והוא מלשון גדולה כמו לפני שמש ינון שמו (תהלים עב), והכי איתא במגילה (דף יב, ב) ניין זה מלכות'. וכך מפרש גם בעל 'הכתב והקבלה'.

אך יצונו, שבתרגום רבי סעדיה גאון על התורה, מפרש לניני-ולנכדי 'לורעי ולבאים אחריו', ולדבריו המילה 'נין' פירושה זרע וצאצא באופן כללי, ולא דווקא על דור מסוים.

אזניים לשמוע

כללי רש"י הק'
ברקדוק הלשוני

קצי או קצוי | ותלך ותשב לה מנגיד הרחק
ממטחיו קשת (בראשית כא, טז)

'הגליון השבועי' תורה שבכתב' מופץ בתפוצה רחבה וניתן להשיגו בכל קצוי ארץ'.

הביטוי 'קצוי ארץ' מוזכר כמה פעמים בתנ"ך. מעניין להתבונן במילה זו, שאמנם היא משורש 'קצה', אבל בלשון רבים אין אומרים 'קצי הארץ', [כמו, למשל, במילה מהשורש 'שנה' שאומרים בתפילה 'שני-ימות-המשוח']. מהיכן נוספה כאן האות ו' בתוך המילה 'קצוי'?

רש"י כאן מבאר, שזוהו אחד מכללי לשון הקודש, שלפעמים נוספת האות ו' בתוך מילה, לשם השלמות והרחבת המילה, כך שהמילה 'מִמְטַחֵי קֶשֶׁת', היא אמנם משורש 'טחה', דהיינו לשון יריית חץ [כמו 'מטחי-טילים'], ולכאורה בלשון רבים היה לו לכתוב 'מִמְטַחֵי קֶשֶׁת', בכל זאת הוסיף הכתוב אות ו' וכתב 'מִמְטַחֵי קֶשֶׁת'. רש"י מביא לכך כמה דוגמאות, ובין השאר גם מהמילה 'קצוי ארץ', שבלשון רבים היה צריך לומר 'קצי ארץ', ונוספה בה האות ו' - 'קצוי ארץ'.

וַיַּעַן אֶשֶׁל בְּבָאָר שָׁבַע וַיִּקְרָא שֵׁם בָּשָׁם ה' אֶל-עֹלָם (בראשית כא, לג) -על-ידי אותו אֶשֶׁל נִקְרָא שְׁמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶה"ה אֶל-לוֹהֶ לְכָל הָעוֹלָם. לְאַחֵר שְׁאוּלָּלִים וְשׁוֹתִים, אֹמְרִים לָהֶם, בְּרַכְּו לָמִי שְׁאֶכְלָתָם מִשְׁלוֹ, בְּבוֹרִים אֲתָם שְׁמוֹשְׁלִי אֶכְלָתָם, מִשְׁלִי מִי שְׁאֲמַר וְהָיָה הָעוֹלָם אֶכְלָתָם (רש"י).

שורה אחת שנמחקה

רגיל היה מרן ראש הישיבה הגראמ"מ שך זצ"ל לעזור תמיד על חשיבות אמירת ברכת-המזון מתוך הכתב, ואף הוא עצמו היה מחזיק בכיסו תדיר 'ברכון' לברך מתוכו. אירע פעם באחד מימי חג הסוכות, שבעיצומה של אמירת 'הרחמן' בברכת המזון הפסיק לפתע מרן הרב שך את ברכתו, קם ממקומו ונכנס לביתו לחפש דבר מה, זאת למרות שהיה זה בשנות זקנותו, כאשר ההליכה כבר קשתה עליו. היושבים לא הבינו מה מחפש ראש הישיבה, דקות חלפו עד שהרב שב אל הסוכה כשהוא אוזח בידי... סידור!

לאחר שסיים ראש הישיבה את הברכה, באה התעלומה אל פתרונה, ראש הישיבה הצביע על שורה אחת ב'הרחמן' של ברכת המזון שנטשטשה עקב קיפול הברכון, וראש הישיבה הסביר 'כיון שקיבלתי על עצמי לברך ברכת המזון מתוך הכתב, לא יכולתי להמשיך ולברך, ונאלצתי לחפש סידור, על מנת לומר גם את ה'הרחמן' הזה מתוך הכתב'. אחד הנוכחים הרחיב עוז ושאל: גם שורה אחת של 'הרחמן' אי אפשר לומר בעל פה? אך ראש הישיבה ענה נחרצות: 'אכן! קבלה זו קבלה!'

מתוך מחזור של ראש השנה

מסופר על הגאון הגדול חכם רבי שלום יצחק מזרחי זצ"ל, בעל שו"ת דברי שלום, שבכל ימות השנה היה מברך ברכת המזון מתוך מחזור של ראש השנה. כשנשאל לפרש הדבר, ביאר את טעמו ונימוקו: 'בכל

דברי רש"י שופכים אור חדש על המצוה החשובה שכל אחד מקיים לעתים קרובות - מצות ברכת המזון. גדול כוחה של ברכת המזון לפעול שיהיה 'נִקְרָא שְׁמוֹ שֶׁל הַקֶּבֶה"ה אֶל-לוֹהֶ לְכָל הָעוֹלָם', על ידי התבוננות שכל מה שאנו אוכלים, וכל מה שיש לנו - הכל 'מִשְׁלִי מִי שְׁאֲמַר וְהָיָה הָעוֹלָם'.

יום בעת ברכת המזון אני רוצה לזכור את יום הדין הגדול והנורא "ראש השנה", ובכך לעזור את לבי לברך ברכת המזון בכוונה ראויה.

העולה החדש שעלה במשקל

סיפר כ"ק מרן האדמו"ר מבאבאן שליט"א: פעם אחת ניגש אלי יהודי, עולה חדש מברית המועצות, לבקש הדרכה אודות בעיה המציקה לו 'לאחרונה אני עולה במשקל' סיפר היהודי וביקש לכך פתרון. למא לאחרונה? מה קרה? - שאל הרבי. והלה השיב: 'כי אני נוטל ידיים ואוכל סעודה כמה פעמים ביום'.

בירר הרבי מדוע הוא אכן נוטל ידיים לסעודה כמה פעמים ביום, השיב היהודי בתום לב, תשובה שכולה טהרת-לב: 'לאחרונה לימדו אותי לברך ברכת המזון, ותרגמו לי את פירוש המילים. כל כך התרגשתי מתוכן הברכה והתפילה הנפלאה הזו, עד שהתחלתי לברך ברכת המזון שוב ושוב כמה פעמים ביום. אבל כאשר סיפרתי על כך ליהודים המקריבים אותי ליהדות, העירו לי בחביבות שאסור לברך סתם ברכת המזון ללא נטילת ידיים ואכילת לחם תחילה. לכן אני אוכל כמה פעמים ביום לחם, כדי שתהיה בידי אפשרות לברך ברכת המזון כמה פעמים ביום. כעת איני יודע מה לעשות, מצד אחד אני רוצה לברך ברכת המזון כמה פעמים ביום, ומצד שני, מסיבות בריאותיות איני חפץ לעלות במשקל!...

הפטיר הרבי מבאבאן שליט"א ואמר: כמה זוך וזוהר יש בשאלה זו, שיהודי המבקש רק דבר אחד - לברך שוב ברכת המזון! וגם אנו צריכים ללמוד מכך לגלות את האוצרות הטמונים בברכת המזון!

לדעת חכמה ומוסר להבין

פניני מוסר, חכמה, וחיוזיק, מתוך פסוקי הפרשה

בכל זאת לא הם הרגישו שום גבהות הלב ממה שעשו, אלא 'וילכו יחדיו' - שווה בשווה ביחד עם הנערים ישמעאל ואליעזר, כמו שהם לא התגאו כך גם אברהם ויצחק לא התגאו כלל, ויותר מזה - 'יחדיו' שווה בשווה גם עם החמור, שבוודאי לא היתה לו שום הרגשת גדלות וגבהות.

הבית שייך לאורחים

סורו נא אל בית עבדכם (בראשית יט, ב)

בשיעור על חומש-ורש"י, שמסר ראש ישיבת בריסק הגאון הגדול רבי משהלם דוד סולובייצ'יק זי"ע בפרשת וירא, הוא הצביע על נקודה מופלאה: אנו רואים בפרשת הכנסת האורחים של לוט שכתבה התורה כמה פעמים הלשון 'בית', סורו נא אל בית עבדכם וגו', ויבואו אל ביתו וגו', ועוד. מה שאין כן בתחילת הפרשה, בהכנסת האורחים אצל אברהם אבינו, לא מוזכר הלשון 'בית'. והסבר הדבר, כי אברהם אבינו כשהיה מכניס אורחים הוא העניק להם תחושה כאילו הם בעלי הבית, ואילו הוא היה השמש שלהם, וכאילו לא היה זה ביתו כלל וכלל, אלא ביתם שלהם, מה שאין כן אצל לוט, אף שהכניס אורחים במדרגה גבוהה, אבל הבית עדיין היה שייך לו, והוא היה בעל הבית...

יהודי אינו תועה...

ותלך ותתעב (כא, יד) חזרה לגלגלי
בית אביה (רש"י)

מנין שהיא חזרה לגלגלי בית אביה? כיון שנאמר 'ותתעב, ויהודי לעולם אינו מרגיש שהוא הגיע למקום בטעות, אלא מאמין שיש לכך סיבה בהשגחה עליונה.

(הגה"ה רבי מרדכי פגרמנסקי זי"ע)

נציב המלח

והאם אנו יודעים את מיקומו בימינו?

לוט שהביטה לאחוריה.

אולם בספר שער העין (פרק כג) כתב שהוא נסע בעצמו לראות דמות זו, 'וראיתי כי אין בינה לבין צורת אדם שום שייכות, רק נראה סלע מלוטש כמו שאר סלעים שמצויים שם, ואדרבה ניכר בבירור מצורתו כי הוא חלק מהסלע הסמוך אליו'.

כיסוי מלח?

אולם, מעיר שם בספר שער העין, שאין הוכחה מכך שאין לסלע צורת אדם שאין זו אשת לוט, כי בפירוש רבי יוסף בכור שור, כתב מהלך אחד, שאשת לוט לא נהפכה לגוש מלח, אלא שנפל עליה מלח וכל גופה התכסה במלח עד שנעשה שם תל של מלח.

אך מעתה, בוודאי לא נדע מה היא אשת לוט, שהרי בדומה לגוש סלעי זה, הרי ההרים שם מלאים בהרבה גושי מלח שעל כולם ניתן להצביע כאשת לוט.

אין מגיד דבר

כך גם כן מוזכר במכתבו של רבינו עובדיה מברטנורא (ספר דרכי ציון): 'שאלתי על אשתו של לוט, ואין מגיד דבר ממנה, כי יאמרו כי כל הארץ תלי תילים של מלח, והרבה נציבי מלח יש, ולא יכחנו איזה מהם אשתו של לוט'.

סלע הצומח!

זאת ועוד, מביא שם בספר 'שער העין' בשם מרן הגר"ח קנייבסקי זצ"ל שסלע זה המזוהה כיום, בוודאי אינו הנציב מלח של אשת לוט, כי מובא בפרקי דרבי אליעזר דבר פלא, שכל היום לוחכים שוורים את נציב המלח עד שהיא יורדת עד לקרקע, ובכל בוקר היא צומחת שוב, והרי בסלע של ימינו לא רואים תופעה מופלאה זו.

מאות עיזים

גם בספר 'אגרת הקודש - גלילות ארץ ישראל' כותב הנוסע רבי גרשון, שביקר בארץ ישראל לפני כ-400 שנה, על כך שראה בעיניו את נציב המלח: 'עברתי את הנהר הנקרא 'נחל קדרון', וקרב משם ראיתי את נציב מלח שנעשה מאשתו של לוט, והראו לי אותה אחר חצות לילה והיתה שלמה בקומתה, ושתי שעות קודם עלות השחר לא נשתייר ממנה רק בערך שני טפחים מן הארץ גבהה, ושאלתי אנשי מקומה, והשיבו לי שיתכן אחד חצות כשהיא בקומתה באים עיזי כפר החורבה ועיזי צוהר, כמה מאות, ומלחכין אותה עד שני טפחים מן הארץ, ותו אי אפשר להם ללחץ יותר, ובכל לילה ולילה היא צומחת'.

יש לציין עוד, שהוא מעיד שנציב המלח נמצא באזור 'נחל קדרון', הנמצא כשבעים קילומטר מהמקום המזוהה כיום כנציב המלח.

הנוסעים והמטיילים בסביבות הר סדום, בפרטי חובבי המחקר, לא יותירו על ההודמנות לבקר באחד האתרים המפורסמים שם, באחד ההרים בו נציב סלע צר וגבוה, המסומן מטעם הרשויות בשלט גדול - "אשת-לוט". יש המשוכנעים כי אכן הם זוכים ברגעים אלו לעמוד מול אותו 'נציב מלח' המוזכר בפרשת השבוע, ויש שאף מגדילים לעשות ומברכים ברכה, מי בשם ומלכות, ומי בלא שם ומלכות.

ברוך דיין האמת

איזו ברכה הם מברכים? הכוונה לברכה המוזכרת בשולחן ערוך (או"ח ריח, ח): 'הרואה אשתו של לוט [-כשהיא נציב מלח. משנה ברורה] מברך שתים, עליה אומר ברוך אתה ה' אלקינו מלך העולם דיין האמת, ועל לוט אומר, בא"י אמה' וזכר הצדיקים'.

להלן נבקש לברר האומנם סלע זה, עליו מצביעים בימינו, הוא אכן אותו נציב מלח שנשאר קיים מאז ועד היום, או שמא מדובר בסתם סלע ככל הסלעים.

עומד עד היום

אין ספק שבזמן חז"ל עדיין היה קיים נציב המלח המקורי מימי לוט, כנזכר מדברי המשנה שתיקנו חז"ל ברכה שיש לברך כשרואים את הנציב, וכן מפורש בפרקי דרבי אליעזר (פרק כה): 'ועדיין היא עומדת'. כך גם בדור הראשונים לכאורה היה נציב המלח קיים וידוע לרבים, כפי שאנו מגלים בפירושו של 'רבי יוסף בכור שור', מבעלי התוספות, הכותב 'ועדיין היא נראית בארץ ההיא'. גם רבי אליהו מזרחי - הרא"ם, שחי לפני קרוב לשש מאות שנה, בפירושו כאן על רש"י כותב: 'הוא עומד עד היום'.

רעידת אדמה

אולם, הגאון רבי דוד לוריא זצ"ל, שחי לפני כמאתיים שנה בעיר ביחוב בליטא, ב'ביאור הרד"ל' על פרקי דרבי אליעזר, מתייחס לעובדה שבימינו אין רואים את נציב המלח, וזאת לדבריו, עקב רעידת אדמה שגרמה להתפשטות והתרחבות ים המלח, מה שגרם לשיטפת ומחיקת את כל האזור סביב, כולל נציב המלח, וגם היה שבחלק מהמקומות התהפכו הבניינים מלמעלה למטה, כך שגם נציב המלח התהפך ונקבר באדמה.

צורת אדם?

מנגד, יש שטענו שאכן אותו אתר המזוהה כיום כנציב המלח, הוא אכן המקום הנכון שקיים מאז ועד היום, והוכחתם מכך שלאותו סלע יש לו דמות אדם. ויש שאף זיהו בראשו דמות של ראש הפונה לאחור, כדוגמת אשת

אברהם אבינו תיקן תפילת שחרית

וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בִּפְקָר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פְּנֵי ה' (בראשית יט, כו).

בגמרא במסכת ברכות (כו, ב) נחלקו אמוראים מדוע תיקנו להתפלל שלש תפילות ביום, רבי יוסי ברבי חנינא אמר, תפלות - אבות תקנו, ורבי יהושע בן לוי אמר, תפלות - כנגד תמידים תקנו (דהיינו שאנשי כנסת הגדולה תקנו התפילות כנגד קרבנות התמיד).

בו, ועמידה הקדומת היתה לתפילה.

שחרית או ערבית?

כהוכחה לשיטת רבי יוסי ברבי חנינא, מביאה הגמרא ברייתא שאברהם תיקן תפלת שחרית. שנאמר וַיִּשְׁפֹּם אַבְרָהָם בִּפְקָר אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר עָמַד שָׁם אֶת פְּנֵי ה', ואין 'עמידה' אלא תפילה, שנאמר (תהילים קו, ל) ויעמד פנחס ויפלא.

אלא שהמפרשים תמזוה, שהרי לכאורה מפסוק זה מוכח שאברהם תיקן תפילה אחרת מנחה או ערבית, כי משמעות הפסוק שאברהם השכים בבוקר למקום שכבר עמד

תפילת בעת צרה

בספר 'ערוגת הבושם' כתב ליישב, שמה שהתפלל אברהם אמש בערבית או במנחה, היתה תפילה לשם הצלת סדום (כשיטת הרמב"ם שבעשרת צרה יש חיוב מן התורה להתפלל), ומדוע כעת הוסיף אברהם להתפלל שוב בבוקר, ובהכרח שזו היתה תפילה לשם תפילה מצד עצמה, ומכאן שאברהם תיקן תקנה להתפלל שחרית.

כללי רש"י

כללי ודרכי רש"י הק'
בפירושו על התורה

דבר בשם אומר

רש"י, שאכן אין לנו שום ראיה לכך, אלא שכך אמר רבי חמא בר חנינא, ובהכרח צריך לומר שכך היתה קבלה בידי רבי חמא בר חנינא.

לשיטתם

זאת ועוד, לפעמים כאשר רש"י מביא מחלוקת של תנאים ואמוראים, אין הוא מזכיר את פירושם בסתם בלשון 'ש' אמורים ויש אמורים', אלא מזכיר את שמותיהם. על כך חידש כ"ק האדמו"ר מליובאוויטש זי"ע בספרו 'תורת מנחם', שכוונת רש"י לרמוז כאן שתנאים או אמוראים אלו שנחלקו במחלוקת זו הולכים 'לשיטתם' במחלוקת אחרת בש"ס, או בכמה סוגיות בש"ס. על פי יסוד זה האריך בספרו תורת מנחם לבאר כמה פעמים שרש"י הזכיר את שמות בעלי המימרא, לרמז שהם הולכים בזה 'לשיטתם'.

תולדות רש"י הק'

פרק ב' - אביו של רש"י

ולדורו בשמו של רש"י, שהוא ראשי תיבות: ר'בן של י'שראל, בהיות תורתו של רבינו נלמדת בפי כל ישראל מנער ועד זקן, בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה.

אביו של רש"י

לא השתמרו בידינו פרטים רבים אודות רבי יצחק אביו של רש"י. ואנחנו רש"י בתחילת פירושו על התורה מביא מימרא בשם 'רבי יצחק', והט"ז בפירושו 'דברי דוד' בתחילת פרשת בראשית מביא בשם כתב יד-ישן שאביו של רש"י לא היה למדן גדול, ולכן הביא רש"י רק מאמר זה בשם אביו כדי לכבדו. אך החיד"א בספריו (ראה נחל קדומים פרשת בראשית אות א; שם הגדולים, מערכת גדולים, אות ש, סימן לה) דוחה זאת, ומוכיח שאביו של רש"י היה בעצמו גדול בתורה, ורש"י אף למד תורה מפיו, כפי שניתן ללמוד ממה שרש"י מביא (ע"ז עה, א ד"ה לא פליגי) פירוש בשם אביו וכותב: "לשון אבא מורי מנחתו כבוד והוא נראה בעיני".

רבי שלמה יצחקי

שמו של רבינו נקבע לדורות בשם 'רש"י' - שהוא ראשי תיבות ר'בי שלמה יצחקי, כלומר שלמה בן יצחק. דבר פלא כותב החיד"א בשם הגדולים (ע"ר רש"י), שמצא בקונטרס ישן, שלא רצו לקרוא לרבינו בשם 'רש"י' מלשון עני ורש, לכן הוסיפו לו אות י', ויקרא שמו 'רש"י' על שם אביו.

רבי שלמה ירחי

אמנם אין זה דבר מוסכם שהשם 'רש"י' הוא ראשי תיבות ר'בי שלמה יצחקי, כי החיד"א בשם הגדולים מביא שראה בספר קדמון שקורא לרש"י בשם ר'בי שלמה ירחי, וכן נזכר גם בקיצור סמ"ג (לה ע"ב). מביא החיד"א שכלל הנראה רש"י עצמו, או אביו של רש"י, מוצאם מהעיר 'לונגיל' שפירושו 'ירח' בצרפתית, ולכן נקרא שמו 'ירחי'.

רבן של ישראל

נוסף על כך, מקובל בפי העולם לרמוז

מבצע עקדה שבכתב

לעורר רחמים
מתוך כוונה והבנה!

רבבות אלפי ישראל מקבלים על עצמם לומר משך לכה"פ
40 יום - את פרשת עקידת יצחק
הנאמדת מדי יום לאחר ברכות השחר
והמסוגלת לעורר רחמים על ישראל כהבטחת הבורא יתברך שמו
עם בהירות והבנה בפירוש המילות

ונכנסים להגדלת הענק על מנורה מפוארת מכסף

[אלו הנוהגים שלא לומר את פרשת העקידה בשבתות ור"ח, כמובן אינם צריכים לשנות ממנהגם]

וכנסו
להגדלת הענק על
מנורת כסף
מהודדת ומפוארת

ותזכו
לעורר רחמים על
ישראל מדי יום מתוך
כוונה והבנה

מלאו
את טופס
'קבלה טובה'
רחמים בכוונה

הצטרפו
בעמדות נדרים+
או בקו 'קול התורה'
02-500-2018

המבצע למצטרפים עד יום א' פר' תולדות
ההגדלה תעוך בס"ד בערב ימי החנוכה

02.500.20.18

גם אתה יכול:
**תתחבר, תאיד
לעצמך את החיים!**

אגף שיעורי תורה | קו 'קול התורה' | סיכומים ומבחנים | שעשועי תורה | הגדלות ופרסים | גיליון שבועי | ביולטר יומי

איך תשמור את האור?

בחנוני
נא בזאת:
זה הזמן לקבל על עצמך
עריכת
סיכום יומי
ומבחן שבועי
מעתה ולמשך כל חומש
בדאשית לכה"פ

התחייבות:
הצטרף עכשיו
לא תרצה
להפסיק...!

סקרי ומבדקי עומק שערכנו
מגלים שוב ושוב:

**הסיכומים היומיים
והמבחנים השבועיים
הם הערובה ללימוד
עקבי ויסודי!**

מקרב לומדי חומש ורש"י
שהשתתפו בסקר עולה כי
לומדים המקפידים על עריכת
הסיכומים היומיים והמבחנים
השבועיים בקביעות,
דבקים בלימודם ומצליחים
לשמור על קביעות משך כל השנה
ב-85% יותר מלומדים אשר
אינם משתתפים במבחנים.

זו הלכה פסוקה:

ראוי לכל
אדם שילמוד בכל
שבוע הסדרה
עם פירוש רש"י

יהודי ידא שמים - לא מפספס לימוד
יומי בחומש ורש"י!

"ובאמת כן ראוי לנהוג לכל אדם, שילמוד בכל שבוע
הסדרה עם פירוש רש"י מלבד התרגום, כי יש כמה פרשיות
בתורה ובפרט בחלק ויקרא שאי אפשר להבין כלל על ידי
תרגום לבד"

(משנה ברורה רפ"ה)

"שלא יאמר האדם המעביר פרשיותיו שנים מקרא ואחד
תרגום, שבזה יוצא ידי חובה, כי בזמן הגמרא היה התרגום
לימוד גדול ונכבד שעל ידו הבינו ההמון את התורה, מה
שאינן כן אצלנו, אין יוצאים ידי חובה בתרגום, לפי שאין
המוני בני ישראל מבינים אותו, וצריך לביאור נכבד שיפרש
היטב את התורה, וביאור רש"י הוא כזה, והוא אצלנו
מדינא במקום התרגום"

(חפץ חיים, אגרות ומאמרים אגרת יח)

02.500.20.18

גם אתה יכול:
ותחבר, תאיד
לעצמן את החיים!

אגף שיעורי תורה קו' קול התורה סיכומים ומבחנים שעשועי תורה הגרלות ופרסים גיליון שבועי ניזולטר יומי